

pssst
2025

Koľkými spôsobmi sa dá hrať na gitare?
Kam siahajú hranice experimentu a improvizácie?
Kam ďalej z európskej tradície veľkolepých koncertných sál a poriadku kvintakordu?

nebude ľahké, pretože zažijete hudbu *inú*. V zajatí toho, čo nazývame európskou hudobnou tradíciou, sme sa niektoré hudby naučili počúvať a dekodovať ľahko, zatiaľ čo iným hudbám nerozumieme. Dôvody sú prosté: zvyk a (hudobný) jazyk. Niektoré hudby sa dostávajú k nášmu uchu menej často alebo vôbec. Tie „ostatné“ nazývame experimentom – nevedomujúc si, že v skutočnosti sú už vyše sto rokov súčasťou kultúrneho importu z iných svetov, a ten náš aktívne vytvarovali do presne súčasného stavu.

Toto miesto tvarovania, dotyku je to, čo nás zaujíma v koncertnej sérii *pssst*. Dotyk, v ktorom sa najkrajnejšie periférie stávajú tým najživším a najzaujímavejším, čo sa dnes v umení odohráva; dotyk, v ktorom súčasná hudba a umelci, ktorí ju tvoria, pomáhajú chápať a interpretovať krízy dneška; dotyk, v ktorom sa z bežných – a niekedy aj bezcenných – objektov stávajú hudobné nástroje; dotyk, v ktorom sa výpočet možností, ako (sa) hrať, zdá nekonečný.

Za akých okolností sa hudba stáva súčasnou? Robí ju súčasnou forma? Nástroj? Hudobník? Téma? Kontext? Vzťah k dobe, v ktorej ju počúvame?

Americký skladateľ John Cage tvrdí, že hľadať rozdiely medzi hudbou minulosti a budúcnosti (a teda aj súčasnosti) nie je správne. Akokoľvek sa vyvíja jej forma, princíp ostáva: vždy ide v prvom rade o spôsob organizácie (informácií), teda o schopnosť človeka myslieť.¹

pssst je koncertná séria v kurátorstve Združenia ooo, venovaná prezentácii súčasnej hudby v podaní špičkových umelkýň a umelcov nielen zo Slovenska. Ponúkne rôzne verzie

toho, ako môže vyzerateľ hudba dneška: od najnovšej tvorby hudobníctva ohýbajúceho možnosti súčasného nástrojárstva cez improvizáciu, interaktívne prístupy, až po ikonické diela raného 20. storočia – možno aj staršie – uvádzané v aktuálnych kontextoch.

Súčasná hudba je dnešná, aktuálna, momentálna, prítomná tu a teraz. Ale aj (ne)dávna a zabudnutá, prekvapivá, úprimná, vyrušujúca, vyžadujúca, nejednoznačná, kladúca otázku, často neuspokojivá, šokujúca, nepravdepodobná, nepredvďaľená, neistá, tichá, hlunáč, hrvaá, nedkočnená, krhák, otvraná, frametgáná, absantrák, konretnák, licipotká, onboasná, dočisná, ritulááná, irnická, prokatívovná, pieotická, systátmikcá, zraneitľáná, sákormnú, nákonečná, nádhoá, premenvialá, neástulá, neprtísunpá, radkliaáná, nánepadná, znepokujúča, ekolgoická, refxivnále, dialgoičká, improvozoáná, irituújnacá, hľadajúca, nepohociteľná, expsreivná, intorvevná, koltívneá, osalemá, vizinárksoá, hypnoktiác, repevtitíná, chaoická, preizná, minisaktilácká, maxisaktilácká, hlkovuá, kuncceputálna, intiuvtíná, raciánolná, nečkanááá, melanhickolá, monumetalán, komróná, suvorá, durváo, čiatsá, vrtvseáná, priehľadná, hrančáná, dotumeránká, imanigráná, solíancná, vizuchálna, takiltá, zvodavá, irenycká, lásvaká, hoptická, subfezívna, inšripujúca, flundálna, rozstronavá, premná, šúmavá, neuknoáná, difnózná, inteferečná, reakvítna, priepustná, emergátna, nadsačová, próhavá, transvikná, šhrúvlá, flnzduálna, mnečrólavtá, škrvnačná, dlhomýná, vráthlepná, klžotutná, frmhlčišá, snedvlozrtá, pličťmavná, zšúbklátaná, rzkintifolá, zdľhoučná, plistróvná, žvindlá, flhčovitá, krzvná, grohtvľská, zmrhplačná, hrd'vľtná, pršgomútle, vrzdná,

hrúpsá, rkžitná, pondlá, mrštigačná, hľžvkrtná, sflžmpá, klřchmztá, phšvdlná, ghrtnslžá, šmčrňplá, drľkvtzá, tršphlná, žvrchlmná, flžmprná, mšrklóá, zľhtvršn, phlřčžá, šmlčvzná, krdlphsť, vrľnšmtz, šrl'vzpn, hždrmlš, tržvskn, mšvžpln, hmrlšnz, škzľn, žrpv, hlšm, vrm, šľ, ž.

Najpestrejšia, aká kedy bola.

pssst.

Hudba:

- a/ vzniká aktom kompozície alebo hry na nástroj,
- b/ je akákoľvek následnosť zvukov, závisí len od poslucháča, či sa ich rozhodne vnímať hudobne,
- c/ existuje len v uchu počúvajúcim.

Nehodiace sa preškrtnite.

Počúvať znamená neúnavne bojovať s pozornosťou mysle a jej chaotickou dynamikou. Ocitli ste sa v koncertnej sérii, v ktorej to

böwörötääzääUu pö
fümmsböwötääzääUu pö
böwörötääzääUu pögö
fümmsböwötääzääUu pögö
böwörötääzääUu pögö
fümmsböwötääzääUu pögö
böwörötääzääUu pögö
fümmsböwötääzääUu pögö
böwörötääzääUu pögö
fümmsböwötääzääUu pögö
böwörötääzääUu pögö
fümmsböwötääzääUu pögö
böwörötääzääUu pögiff
fümmsböwötääzääUu pögiff
böwörötääzääUu pögiff
fümmsböwötääzääUu pögiff
böwörötääzääUu pögiff
fümmsböwötääzääUu pögiff
böwörötääzääUu pögiff
fümmsböwötääzääUu pögiff
böwörötääzääUu pögiff
fümmsböwötääzääUu pögiff
kwiiee kwiiee
kwiiee kwiiee
kwiiee kwiiee
kwiiee kwiiee
kwiiee kwiiee
kwiiee kwiiee

Kurt Schwitters, *URSONATE*, 1932

psst: KONTEXT

7. 6. 2025, Sad Leteckých opravovní, Trenčín

Vojtěch Šembera presents Kurt Schwitters:
Ursonate | Michal Matejka & Štefan Szabó |
Matej Sloboda

O hudobnej pomínutelnosti

Kontextom prvého dielu série *psst* je lokálnosť – v zmysle výberu umelcov aj miesta.

Začnime miestom. Symbolicky, šťastnou náhodou, o ktorej píšeme inde², sa prvé podujatie v sérii *psst* koná v lisovni platní Vinyl-LAB Records. Ide o jedno z mála miest v Európe (!), kde sa platne lisujú remeselne, s dôrazom na detail a kvalitu malej výroby, ale aj na mimoriadne ústretový a ľudský prístup. Na toto miesto, ktoré je okrem výrobných nosičov aj lokálne presláveným príležitostným dejiskom koncertov, prichádzame s východiskovým bodom série, ktorým je lokálna, česko-slovenská scéna, najmä jej improvizačná časť.

Ak hovoríme o improvizácii, máme na mysli voľnú improvizáciu – smer, ktorý vyrástol z impulzov free jazzu. Jeho prirodzenou súčasťou sú rozšírené techniky hry na nástroje, teda spôsoby, ktoré pôvodný tvorca nástroja nepredvídal.

Anglický skladateľ Cornelius Cardew pomenoval sedem cností, ktoré môže voľne improvizujúci hudobník rozvíjať: Jednoduchosť. Integrita. Pokora. Tolerancia. Pripravenosť. Identifikácia s prírodou. Akceptácia smrti.³ Ak mal pravdu, potom voľná improvizácia vyžaduje aj značnú prácu na sebe – aj keď si to hudobník nemusí uvedomovať.

Voľná improvizácia je viacvrstvový postoj – k sebe, k nástroju, k okoliu, k situácii, k dobe. Pri hraní vo väčších zoskupeniach sa často stanovujú pravidlá. Konštantou je jedno základné: niekedy nehrať a počúvať druhých, je tiež hrať.

Historicky bola voľná improvizácia sprevádzaná predsudkami, neraz považovaná za „podradnú“. Aj koncert, ktorý zožal úspech,

býval po „priznaní“ improvizácie odmietnutý. Na Slovensku bola navyše improvizácia dlhý čas politicky nežiadaná. Jeden príklad za všetky: koncerty skupiny Lesní speváci sformovanej okolo košického disidenta Marcela Strýka odpočúvala ŠtB. Čo si pri tom príslušníci mohli myslieť, by možno vydalo aj na komédiu.

Dnes na Slovensku pôsobí početná komunita hudobníkov*čok, ktorí*é sa pravidelne stretávajú a organizujú koncerty improvizovanej hudby. Medzi jej hlavných aktérov patrí **Štefan Szabó** – gitarista, zakladateľ Bratislavského improvizačného orchestra (BIO). Spoločne s **Michalom Matejkom**, takisto gitaristom a neúnavným improvizátorom, uvedú na prvom *psst* otvorený dialóg pre dve preparované gitary.

Matej Sloboda predstaví svoj dlhodobou rozvíjaný improvizovaný koncept „kontemplácie pomalého času“, realizovaný na sade citér s použitím techniky e-bow a iných predmetov. Koncert s poetickým názvom *Relatívne dlho. Relatívne ticho. Idúc. Kízaním. Krokom. Skočmo. Stále. Okolo. Hlahol. Drnčiac.* uviedol pôvodne na podujatí *JAMA – 76. ročník Milana Adamčiaka*, no odvtedy sa dielo ďalej vyvíja.

S posledným dielom podujatia – *Ursonate* nemeckého umelca **Kurta Schwittersa** – opúšťame svet voľnej improvizácie, a náš lokálny kontext rozširujeme o susedný. Legendárna skladba zaznie v podaní mladého českého barytonistu **Vojtěcha Šemberu**, ktorý sa špecializuje na rozšírené hlasové techniky.

Nemecký umelec Kurt Schwitters bol spájaný s hnutím dada a podnikal výpravy do médií ako maľba, socha, poézia a zvuk. Jeho *Ursonate* je vizionárskym počínom v oblasti, ktorá neskôr dostala pomenovanie *zvuková poézia*. Partitúra pozostáva len z textu, ktorý tvoria fiktívne autorské slová bez pojmového významu, avšak

s nesmiernym zvukovým potenciálom. Úloha interpreta je náročná: nájsť zvukovú podobu diela, ktoré nie je zapísané notačne, ale textovo. Vojtěch Šembera sa tejto role ujíma s obdivuhodnou zrelosťou.

Hudba je pomínutelná. Deje sa len vtedy, keď znie. Improvizovaná hudba nikdy nezaznie rovnako – jej pomínutelnosť je o to väčšia.

Kultúra je tiež pomínutelná. Prežije len tak dlho, ako dokážeme ľúbiť jej lokálny kontext.

Ako hovorí hudobník Derek Bailey: „Keď nejaký druh nevie improvizovať, vyhynie.“⁴

Vojtěch Šembera presents Kurt Schwitters ^{cz/de}

Ursonate

koncert, vokálna performance, 45 min

1922 – 1932

Ursonate – v doslovnom preklade „pôvodná sonáta“ alebo „pra-sonáta“ – vznikla v rokoch 1922 až 1932 ako rané dielo zvukovej poézie. Pobýva na hranici hudby a básne a je považovaná nielen za Schwittersov magnum opus a za jedno z najzásadnejších vokálnych diel 20. storočia. Skladba vytvorená z neexistujúcich slov a fonetických výrazov organizovaných do rytmických a melodických štruktúr, mimoriadne náročných na interpretáciu, sa skladá zo štyroch častí, úvodu, záveru a kadencie v štvrtej časti. Forma je vystavaná s až architektonickou dôslednosťou. Pracuje s doslovným opakovaním tém a početnými variáciami. Samotný Schwitters vo svojom úvodnom slove k Ursonáte, ktoré spolu s básňou uverejnil vo svojom časopise *Merz*, opisuje formu veľmi vecným spôsobom. Racionálny prístup k usporiadaniu textového materiálu však v konečnom dôsledku ponúka veľkú slobodu interpretácie, pretože interpret sa môže ponoriť hlboko do detailnej zvukovosti každého jedného slova, každého „pra-zvuku“. Trištvrtehodinová skladba je výzvou pre interpreta a neopakovateľným zážitkom pre diváctvo. Sám Schwitters zdôrazňuje, že na správne uchopenie Ursonáty je potrebná značná dávka fantázie.

Kurt Schwitters (1887–1948) bol nemecký umelec, básnik a priekopník avantgardy spájaný s hnutím dada. Rozvíjal vlastnú odnož dada, ktorú nazval *Merz*, založenú na práci s nájdenými objektmi a na kráse náhody a každodennosti. Rovnako nazval aj umelecký časopis, ktorý založil

a viedol v 20. a 30. rokoch 20. storočia. Jeho tvorba zahŕňala koláže, objekty, architektúru, poéziu aj performancie. Pôsobil v Hannoveri, kde vytvoril legendárny priestor *Merzbau* prestavovaním miestností v rodinnom dome na Waldhausenstrasse 5, ktorý rástol počas niekoľkých rokov ako živý organizmus. Pred Druhou svetovou vojnou emigroval do Nórska, neskôr do Anglicka.

Vojtěch Šembera (1995) je experimentálny vokalista, skladateľ a operný spevák. Venuje sa interpretácii a kompozícii súčasnej vokálnej hudby, voľnej improvizácii a piesňovému repertoáru od stredoveku až po súčasnosť. Vystupoval na festivaloch Dni nové opery Ostrava, Expozície novej hudby, Dag in de Branding, Sanatorium Sonorum či na Benátskom bienále, kde spoluinterpretoval skladby Fera Királya v projekte *Floating Arboretum* Ota Hudeca. Je jedným z mála interpretov v (stredo)európskom kontexte schopných naštudovať a (spamäti) uviesť legendárnu *Ursonate* nemeckého dadaistu Kurta Schwittersa.

Michal Matejka a Štefan Szabó ^{sk}

koncert, 50 min

2025

Gitaristi a improvizátori Štefan Szabó a Michal Matejka vo svojom otvorenom rozhovore skúmajú možnosti, obmedzenia, hranice a zákutia akustických a elektrických gitár a ich preparácií.

Michal Matejka (1977) hrá v kapelách Ankramu, Škvíry a Spoje, v ktorých sa venuje možnostiam a rozšíreným technikám hry na elektrickú gitaru, voľnej improvizácií a súčasnej pesničkovej hudbe.

Štefan Szabó (1988) je autorom hudby k viacerým divadelným a tanečným predstaveniam. Vystupuje sólovo, ale aj ako improvizátor a skladateľ v duu Ranjevš & Óbasz a v triu KIN.

Matej Sloboda ^{sk}

Relatívne dlho. Relatívne ticho. Idúc. Kízaním. Krokom. Skočmo. Stále.

Okolo. Hlahol. Drnčiac.

koncert, 45 min

2022

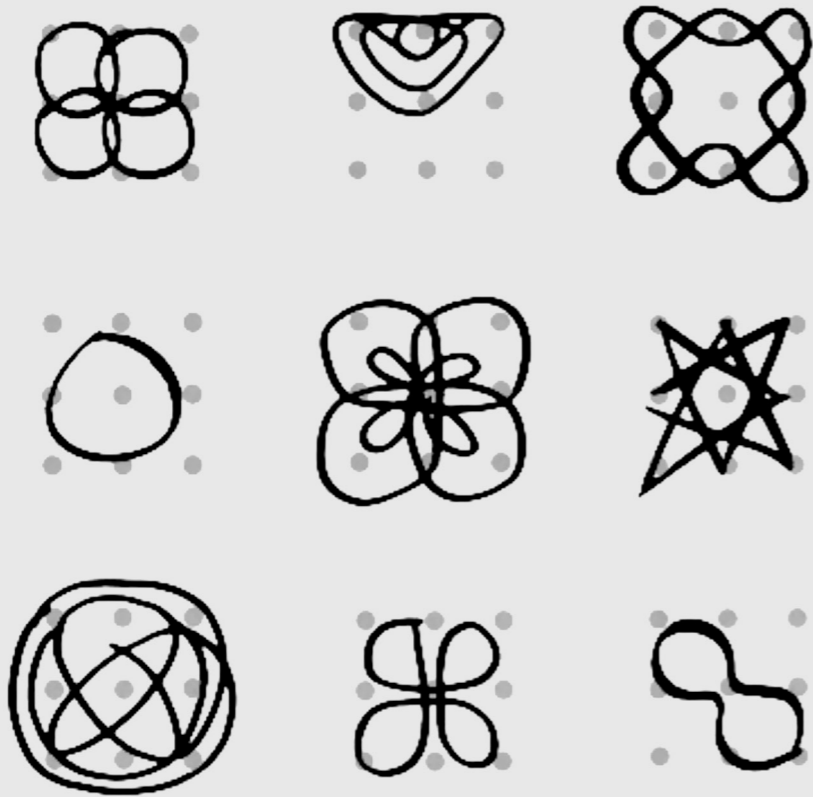
O jednom zo svojich aktuálnych projektov hovorí skladateľ a hudobník Matej Sloboda nasledovne: „V tvorbe ma už niekoľko rokov úplne pohlcuje bazálna podstata zvuku. Zistil som, že nepotrebujem kontrast, nepotrebujem drámu a dokonca nepotrebujem ani tóny. Stačí mi jeden zvuk, súzvuk, mnohozvuk, buď zaujímavo ladený, alebo zaujímavo zafarbený, alebo iným spôsobom krásny. Na tento zvuk sa dokážem úplne upnúť a počúvať ho dlho, tešiť sa z neho. Nepotrebujem ho brúsiť a upravovať. Baví ma tak, ako som ho našiel. Páči sa mi, a teraz si azda budem protirečiť, aj pomalá evolúcia zvuku. Od zvuku k zvuku. Od jedného elementu k druhému elementu. Páči sa mi jeho zvetrávanie, ale aj jeho plnenie. Páči sa mi jedna stojatá línia a páči sa mi aj po čase zistiť, že tých stojatých línií je tam niekoľko. Páčia sa mi vlnky, ktoré zvuky tvoria. Konkordantné rezonujúce, niekedy sladké, niekedy zubaté, ale vo svojej podstate pokojné, ale aj diskordantné, mäkké, vnútorne však pulzujúce, nepokojné, rezonujúce. Hlahol je to iný. Čumieť do ohňa, sledovať vodopád, trblietanie svetla tancujúcich listov. Tancujúcich ako na zemi ukotvené nafukovacie figuríny. Mikroskopicky aktívny svet. Makroskopicky statický. Zdanlivo. Baví ma počúvať čas.“ Nás to baví tiež.

Matej Sloboda (1988) je slovenský skladateľ, hudobník a dirigent. Študoval kompozíciu v Bratislave, Grazi a Viedni. Absolvoval výmenné pobyty na Universität der Künste v Berlíne a California Institute of the Arts v Santa Clarite, USA. Stojí za výnimočným projektom EnsembleSpectrum a je jednou tretinou kolektívu experimentálnej hudby Critical Band.

Martina Belejová ^{sk}

scénografia

Martina Belejová (2001) je študentka diplomového ročníka na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave v ateliéri Priestor pod vedením doc. Mgr. art. Marcela Benčíka, ArtD. Vo svojej tvorbe sa zameriava na skúmanie limitov technológií, multimediálnu prácu a skúmanie interakcie medzi priestorom a divákom. Popri štúdiu sa venuje priestorovému a grafickému dizajnu a fotografii.

Tom Johnson, *Nine Bells*, 1978

pssst: OBJEKT
15. 11. 2025, Fabrika 61, Partizánske

Elia Moretti presents Tom Johnson: *Nine Bells* |
Emilie Škrijelj / Michael Thieke / Tom Malmendier |
Marek Kundlák a žiactvo SZUŠ Ateliér

Keď mi nové nástroje umožnia komponovať hudbu tak, ako si ju predstavujem, pohyb zvukových mäs a plôch bude v mojej tvorbe jasne vnímateľný.

— Edgar Varèse

Hudba nepravdepodobnosti

Hudobný nástroj. Objekt nevyhnutne potrebný pre *robenie* hudby. Okrem toho, že dokáže na želanie vydať tóny a zvuky, má v sebe zakódovanú informáciu o tom, aká hudba sa na ňom *dá* hrať, aj o tom, akým spôsobom by sa ňom táto hudba *mala* hrať. Táto informácia je zapísaná v samotnom dizajne nástroja – v jeho rozhraní. Klavír má klávesy, husle struny a slák, bubon blanu a paličky. Zdá sa byť zrejmé, ako ich používať – a aká hudba z nich vyjde.

Technológia výroby nástrojov sa kultivuje po tisícročia – nie nepodobne záhradníčeniu. V záhrade sa človek usiluje o chutnejší, väčší, krajší či odolnejší plod; v hudbe zas o čistejší, jasnejší a zaujímavejší zvuk.

Platia tu tie isté princípy ako v záhrade: šľachtenie, štiepenie, kríženie, rozmnožovanie.

- *šľachtenie* je hľadaním dokonalosti nástroja (klavichord → virginál → cemballo → viedenská mechanika → anglická mechanika → Steinway),
- *štiepením* z jedného nástroja vznikajú mnohé podobné (*píšťala* → *zobcová* a *priečna flauta*, *okarina*, *fujara*, *organové píšťaly* a *rôzne iné dychové nástroje / aerofóny*),
- *krížením* vzniká nový nástroj kombinovaním iných (ústna harmonika + klávesy → akordeón),
- *rozmnožovanie* je proces vývoja a výroby nových nástrojov a zvyšovania ich dostupnosti, čo plodí ďalší záujem o hudbu a nové nápady na dizajny, šľachtenia, kríženia a štiepenia.

Okrem dizajnu nových nástrojov, ktorý zostáva živou disciplínou, patrí medzi zaujímavé umelecké prístupy aj hľadanie nových spôsobov

hry na existujúce nástroje – teda takých, aké pôvodný tvorca nemal na myslí, keď ich navrhoval. Nazývame ich netradičné či rozšírené techniky hry, alebo jednoducho: experiment.

Tu sa otvára univerzum možností – nespočetné, fantasticky nepravdepodobné spôsoby a techniky, ako môže hudba vznikáť a znieť, ako aj penzum myšlienok, kontextov a asociácií, ktoré sa pri nej môžu nečakane vynárať. Práve to je zaujímavý moment.

20. storočie ponúka nespočetne veľa príkladov, ktoré ukazujú netradičné spôsoby hry na nástroje; za všetky možno spomenúť *Sonáty a interlúdiá pre preparovaný klavír* Johna Cagea z roku 1946 – dielo, ktoré sa dnes radí ku kánonu súčasnej hudby. Cage v ňom vkladáním predmetov medzi struny klavíra a manipuláciou jeho zvuku zaviedol preparovaný klavír ako plnohodnotný nástroj.

Pre druhé pokračovanie série *psst* s podtitulom *OBJEKT* sme vybrali diela, ktoré pracujú s hudobným nástrojom inak, rozšírenie, experimentálne, čím hľadajú odpoveď na otázku, ako možno narábať s hudobnými nástrojmi a hudbou *inak*, ako objavovať ich nové možnosti a rozširovať horizont toho, čím všetkým hudobný nástroj môže byť.

Americký skladateľ **Tom Johnson** patril ku generácii autorov minimalistickej a konceptuálnej hudby. Radil sa medzi pionierov logického minimalizmu, kde hudba vzniká za presne definovaných matematických, rytmických alebo priestorových pravidiel. Skladba *Nine Bells* z roku 1979 využíva zdanlivo jednoduchý nástroj – ladený zvon (zvyčajne kovové rúrky alebo trúbky rôznej dĺžky). Deväť takýchto zvonov je zavesených do štvorcového rastra 3×3, čím vzniká priestorový hudobný nástroj. Interpret sa ocitá vo vnútri nástroja, stáva sa tak jeho mechanickou časťou. Pri hre sa pohybuje podľa

predpísaných geometrických vzorcov (štvorec, trojuholník, diagonály), pričom každá trasa určuje poradie, v akom sa zvony rozoznievajú. Hudba sa tak stáva živou súčiastkou stroja a partitúra sa rozširuje z hudby na choreografiu. Dielo *Nine Bells* v slovenskej premiére uvedie hudobník a performer **Elia Moretti**.

Francúzsko-nemecké trio **Michael Thieke** (klarinet), **Emilie Škrijelj** (akordeón) a **Tom Malmendier** (perkucie), pracuje vo svojom autorskom diele *BRUINE* s klasickými hudobnými nástrojmi na ktorých hrajú rozšírenými technikami. Zvuky nástrojov sú snímané mikrofónmi a znovu rozoznievané cez reproduktory vytvorené z rôznych objektov rozmiestnených medzi hráčmi. Tieto reproduktory tvoria zvukové prostredie, ktoré reaguje tak, ako hudobníci hrajú – mení sa spolu s nimi. *BRUINE* sa tak stáva nejasným priestorom medzi koncertom a inštaláciou, kde hráči skúmajú extenzie svojich nástrojov prostredníctvom experimentálnych reproduktorov rôzneho charakteru. Zdá sa, akoby tu David Tudor bol s nami tiež.

Na pozvanie série *psst* zostavil **Marek Kundlák** žiacky orchester z detí a tínedžerov navštevujúcich **Súkromnú ZUŠ Ateliér** vo Veľkých Bieliciach, neďaleko Fabriky 61. Na vlastnoručne vyrobených DIY nástrojoch, zhotovených z nehudobných materiálov – stavebných prvkov, plastových rúr a konštrukčných dielcov – zaznie performatívna poéma *Facto(h)ry*, venovaná bývalej fabrike na topánky a budúcej Fabrike umenia.

Elia Moretti presents Tom Johnson ^{IT/US}

Nine Bells

koncert, slovenská premiéra, 50 min

1979

Skladba *Nine Bells* od amerického skladateľa Toma Johnsona je priestorová kompozícia pre sólový perkusívny nástroj, v ktorej interpret prechádza medzi deviatimi zavesenými zvonmi a udiera do nich presne stanovenými sekvenciami. To, čo sa na prvý pohľad javí ako dokonale čistý, takmer strojový proces s predvídateľnými výsledkami, je neustále narúšané ľudskosťou interpreta: nerovnomernosťou každého kroku, dychom či zvukom tela počas „pauzy“.

V subtílnom napätí medzi pevnou štruktúrou a nedokonalosťou sa dielo stáva nielen spoznávaním zvuku v priestore, ale aj skúmaním práce, prítomnosti a krehkej krásy vteleného výkonu.

Divák má slobodu sledovať tento rozvíjajúci sa proces z akejkoľvek pozície – sediac, stojac, ležiac alebo pohybujúc sa – čím sa jeho vlastné telo stáva súčasťou meniacej sa perspektívy diela.

Elia Moretti (1986) je skladateľ, performer a výskumník, ktorý skúma performativitu zvuku a počúvania ako kritické nástroje v rámci súčasného hudobného divadla. Vo svojej medziodborovej praxi vytvára site-specific a participatívne projekty, ktoré prepájajú zvuk, pohyb a objekty.

Na Slovensku pôsobil ako kurátor série *Carpathian New Wave* v Prešove a spolupodieľal sa na vzniku projektu *Symposium Musicum* pre festival UM UM na severnom Spiši – dielo neskôr vyšlo pod nezávislým labelom mappa.

Jeho tvorba sa pohybuje medzi rozhlasom, divadlom a tancom, s projektmi po celej Európe. Ako pedagóg sa venuje počúvaniu ako vzťahovému a transformačnému aktu, ktorý presahuje hranice hudby.

Tom Johnson (1939 – 2024) bol americký skladateľ, hudobný teoretik a publicista, jeden z hlavných predstaviteľov minimalizmu druhej generácie. Študoval u Mortona Feldmana a v 70. rokoch pôsobil v New Yorku, kde sa stal dôležitou súčasťou tamojšej experimentálnej scény. Jeho tvorbu charakterizuje presná logická štruktúra, konceptuálna jednoduchosť a zmysel pre humor. Johnson vytvára hudbu založenú na číslach, kombinatorike a matematických princípoch, ktoré premieňa na prekvapivo poetické hudobné formy. K jeho známym dielam patria *An Hour for Piano*, *Nine Bells*, *Rational Melodies* či *The Chord Catalogue*. Od roku 1983 žil v Paríži, kde pokračoval v kompozičnej, publikačnej a performančnej činnosti.

Emilie Škrijelj / Michael Thieke / Tom Malmendier ^{FR/DE}

BRUINE

performatívna zvuková inštalácia, slovenská premiéra, 45 min

2023

BRUINE je projekt na pomedzí koncertu a zvukovej inštalácie. Jemná sieť objektov a zvukových materiálov v ňom vytvára abstraktnú a minimalistickú krajinu s elektroakustickým odtieňom.

Podstatou *BRUINE* je rozšírenie nástrojov prostredníctvom viacerých reproduktorov rôznych typov, špeciálne vybraných či upravených tak, aby zafarbili, deformovali a filtrovali pôvodný zvuk. Každý nástroj je napojený na sústavu reproduktorov, ktoré sú rozmiestnené v objektoch

na zemi. Tento systém vytvára rôznorodé posluchové body, ktoré narúšajú klasický vzťah medzi akustickým a zosilneným zvukom – v závislosti od pozície poslucháča vznikajú efekty multifónie, fragmentácie a saturácie. *BRUINE* ponúka vnímavý priestor, v ktorom je počúvanie aktívnym a precíznym gestom – a kde sa zvuk stáva aj vizuálnou skúsenosťou.

Emilie Škrijelj (1987) skúma akordeón až do jeho najmenších záhybov a využíva ho ako perkusívny nástroj aj ako generátor elektroakustického materiálu. Vychádzajúc zo svojho výskumu práce s gramofóni, modulárnymi syntetizátormi a terénnymi nahrávkami posúva akordeón do abstraktného sveta elektroniky – manipuluje s mechom, experimentuje s trením a skúma jeho zvukové možnosti.⁵

Michael Thieke (1971) je klarinetista, skladateľ a performer pôsobiaci v Berlíne, ktorý sa pohybuje naprieč rôznorodými hudobnými prostrediami. Vo svojej tvorbe sa sústreďuje na precízne skúmanie zvuku a tónu, pričom osobitnú pozornosť venuje mikrotonalite a príbuzným zvukovým javom. Uprednostňuje dlhodobé spolupráce a kolektívne projekty. Koncertoval a vystupoval v Európe, Ázii aj Amerike a jeho nahrávky nájdeme na viac než 50 hudobných nosičoch.

Tom Malmendier (1984) vníma improvizáciu ako prirodzené a ústredné východisko svojej hudobnej práce. Zaujíma sa o transdisciplinárne projekty a často spolupracuje s tanečníkmi, vizuálnymi umelcami či básnikmi.⁶

Marek Kundlák a SZUŠ Ateliér Veľké Bielice ^{SK}

Facto(h)ry

performatívny koncert, 15 min

2025

Facto(h)ry sú hry v továrni. Továrň zívá prázdnotou a len sťažka si spomína na kakofóniu zvukov, ktoré ju kedysi dennodenne oživovali. Stroje, ľudia, počasie - všetko to v nej vibrovalo ako symfónia. Čo môže byť pre mládež dobrodružnejšie, ako objaviť starú fabriku a zistiť ako znie? Decká si prinesú nástroje, ktoré si sami vyrobili zo stavebných materiálov, a tak, ako oživilí plastové rúry či plechové koše, pokúsia sa znova oživiť aj časti inventáru a rôzne priestory dávno opusteného priestoru fabriky.

Koncert je výstupom projektu *Ladenie mesta*, v rámci ktorého Združenie ooo počas rokov 2025 a 2026 spolupracuje so základnými umeleckými školami v trenčianskom kraji na hudobnom vzdelávaní a pripravuje v spolupráci so žiactvom ZUŠ veľkú participatívnu zvukovú performance ktorá sa uskutoční 22. mája 2026 v Trenčíne.

Marek Kundlák (1981) vyštudoval divadelnú dramaturgiu a venuje sa širokej škále umeleckých prejavov od písania libriet, textov a prekladov cez divadelnú dramaturgiu a réžiu, performovanie, komponovanie divadelnej, filmovej a koncertnej hudby, hranie na experimentálne nástroje, až po varenie, záhradníčenie a prácu s drevom. Tvoril a vystupoval na Slovensku, v Česku, Rakúsku, Nemecku, Holandsku, Veľkej Británii, Maďarsku a Taliansku. Pracoval v Opere SND a momentálne pôsobí ako hudobný dramaturg slovesného obsahu v Slovenskom rozhlase.

Peter Liška ^{SK}

scénografia

Peter Liška (1980) vyštudoval grafický dizajn na VŠVU v ateliéri doc. Pavla Chomu, akad. mal.. Od ukončenia štúdia sa vo vlastnom ateliéri venuje grafickému a výstavnému dizajnu. V rokoch 2007 až 2008 pôsobil ako asistent na katedre fotografie a nových médií VŠVU v ateliéri Filipa Vanča. V rokoch 2005 až 2018 spolupracoval ako dizajnér s občianskym združením Truc Sphérique – v roku 2008 redizajnoval C.I. kultúrneho centra Stanica Žilina-Záriečie a od roku 2011 je aj členom tímu Novej synagógy/kunsthalle Žilina.

Podieľal sa na návrhu a realizácii ôsmich stálych expozícií pre slovenské múzeá a desiatkach výstav doma aj v zahraničí. Získal viacero ocenení, napr. Národnú cenu za dizajn či Bielu kocku.

V súčasnosti pôsobí na Vysokej škole výtvarných umení na pozícii odborného asistenta na katedre vizuálnej komunikácie v ateliéri Priestor.

OBJEKT: Fabrika 61

Dejiskom podujatia OBJEKT je najstaršia z päťpodlažných budov niekdajšieho baťovského areálu v Baťovanoch, dnešnom Partizánskom – Fabriky 61 – ktorú do svojej starostlivosti nedávno prevzala skupina miestnych nadšencov a umelcov združených pod hlavičkou občianskeho združenia Fabrika umenia.

Ten príbeh znie v kultúrnej realite dneška takmer neuveriteľne: píše sa jar 2025, fungovanie nezávislej kultúry na Slovensku je po politickom ovládnutí Fondu na podporu umenia tesne pred kolapsom. Kultúrne centrá a ďalší nezávislí aktéri po celej krajine sa pripravujú na ťažké roky.

Tím ľudí v Partizánskom (počet obyvateľov: 20-tisíc) okolo Kataríny Janíčkovej kupuje budovu Fabriky 61 – rozľahlej, chátrajúcej baťovskej továrne – so snom vytvoriť v nej nové kultúrne centrum, ateliéry, komunitný priestor a zázemie pre nové služby.

Nejde o žiadne naivné fantázie nadšencov bez skúseností. Fabrika umenia je v Partizánskom už niekoľko rokov „inštitúciou“. Stojí za prevádzkou roky fungujúceho turistického bodu Baťa point na Červenej ulici, vrátane pomoci pri jeho citlivej rekonštrukcii

(infopoint sídli v jednom z pôvodných baťovských rodinných domov v centre mesta, ktoré si v ostatných rokoch obyvatelia živelne prerábajú a prestavujú, často bez povedomia o architektonickej hodnote). Okrem toho sa Fabrika umenia zasadzuje za ochranu pôvodnej baťovskej výstavby, organizuje podujatia, realizuje komentované prehliadky venované baťovskej architektúre a histórii mesta, organizuje zbierky a stojí za prevádzkou stránky Batovany.sk.

Boj s entropiou živenu desaťročiami nezáujmu však nie je ľahký. Na jeseň 2025 sa nezdá, že by mala budova Fabriky 61 k naplneniu svojho potenciálu bližšie než na jar. Časť objektu sa síce podarilo vyčistiť a upratať, počas leta tu prebiehali komunitné brigády – „šichty“ – aj kultúrne podujatia, no priamo úmerne proti snahe nových majiteľov pôsobí morálny aj materiálny dlh utilitarne minimalistického prístupu k starostlivosti o lokalitu – objekt sa mesiace nedarí pripojiť k elektrickej sieti, je nemožné ho vykúriť, z týždňa na týždeň pribúda vybitých okien, vytrhaných káblov zo stien, vykradnutého mobiliáru; upratané kôpky holubieho trusu rastú nanovo po každej brigáde.

ó, fabrika!

Na jar 2025 navštevujeme Fabriku 61 prvýkrát. Odvtedy snívame o spojení s ňou. Bývalá továreň sa rýchlo stáva, po lisovni platní na periférii Trenčína, ďalším z našich plánovaných zastavení v trenčianskom regióne pri príležitosti Európskeho hlavného mesta kultúry, v rámci ktorých sme si zaumienili pôsobiť mimo centra diania, odolať gravitácii Trenčína do tej miery, do ktorej je to možné. Naopak, chceme robiť to, čo robíme najradšej: bádať na okrajoch.

Fabrika 61 sa stáva otázkou a výzvou, miestom pre experiment so zvukom a kultúrou v provizóriu. Stáva sa spoluaktérkou diania aj námetom pre autorské projekty uvedené v tento deň. Stáva sa koncertnou sálou, miestom premiérových uvedení, a možno aj komentárom k vyhlídkam pre súčasné umenie v ére plazivej totality, ktorá vytláča všetko kritické, rôznorodé a nejednoznačné na periférie.

Je tento provizórny objekt modelom nášho fungovania pre najbližšie roky, testom toho, ako sa tu vieme ubytovať, ako je tu možné pôsobiť?

Je symbolické, že tento experiment prebieha pod záštitou Európskeho hlavného mesta kultúry Trenčín 2026.

Kde vlastne sme

Fabrika 61 je súčasťou baťovského areálu, ktorý tu začal vznikať v 30. rokoch 20. storočia po tom, čo výroba obuvi pod značkou Baťa expandovala mimo domovského Zlína. Výrobné podniky zakladala firma na území Čiech a Slovenska, ale aj v zahraničí, napríklad v Chorvátsku, Poľsku, Holandsku, Švajčiarsku, USA, Indii a Brazília.

Výstavba prvej továrenskej haly sa začala v lete 1938. Dôvodom pre voľbu lokality bola dlhodobá stratégia podniku situovať nové výrobné závody do málo rozvinutých regiónov s potenciálom pracovnej sily a s dobrým dopravným napojením – železnica viedla cez Šimonovany (pôvodný názov Partizánskeho pred rokom 1948) už v roku 1896.

Vzápätí po začiatku výstavby došlo k rozdeleniu Československej republiky a k vzniku samostatného slovenského štátu. Jan Baťa poskytol slovenskej vláde pôžičku a ona jemu slobodu v podnikaní.

Od roku 1939 plynule prebiehala výstavba továrne i príľahlých obytných a spoločenských častí novozaloženého sídla. V roku 1948 premenovali obec Šimonovany na Baťovany a od novembra 1948 sa obec stala mestom.

V roku 1948 prebehlo v Československu znárodnenie všetkých výrobných podnikov, medzi nimi aj Baťových obuvníckych závodov v Baťovanoch. Stali sa z nich Závody 29. augusta a mesto bolo v roku 1949 opäť premenované – z Baťovian na Partizánske. Výroba bola centrom života a diania v meste, zamestnávala väčšinu populácie a podpisovala sa pod organizáciu celkového chodu mesta.

Naspäť do súkromných rúk sa závody vrátili až po roku 1989. Došlo k rozdeleniu medzi viacerých majiteľov a charakter výroby sa zmenil. Dnes je výrobe obuvi venovaný už len zlomok kapacít pôvodného areálu. V budove bezprostredne susediacej s Fabrikou 61 sídli firma Vulkan, ktorá vyrába a do celého sveta vyváža obuv pod značkou Novesta, v ďalšej z budov sídli značka ZDA. Ostatné objekty nadobúdajú radikálne odlišné funkcie – ukrývajú všetko od autoopravovne cez fitness centrum až po závodnú jedáleň.⁷

Odkazy a zdroje

1. COX, Christoph – WARNER, Daniel (eds.). *Audio Culture: Readings in Modern Music*. New York: Continuum International Publishing Group, 2004. ISBN 978-0-8264-1615-5.

2. *Bulletin úúú*. Trenčín: Združenie ooo, 2025.

3. WILSON, Peter Niklas. *Hear and Now: úvahy o improvizovanej hudbe*. Preložil Slavomír Krekovič. Bratislava: Hudobné centrum, 2002.

4. WILSON, Peter Niklas. *Hear and Now: úvahy o improvizovanej hudbe*. Preložil Slavomír Krekovič. Bratislava: Hudobné centrum, 2002.

5. *Emilie Škrijelj – oficiálna webová stránka* [online]. [cit. 2025-10-26]. Dostupné na: <https://www.emilieskrijelj.com>

6. *Tom Malmendier – oficiálna webová stránka* [online]. [cit. 2025-10-26]. Dostupné na: <https://www.tomalmendier.com/>

7. *Baťovany.sk* [online]. [cit. 2025-10-26]. Dostupné na: <https://batastory.net/cs/info/batovany>

pssst

ako súčasť projektu New New Music v rámci Trenčín 2026

Organizátor: ooo

Dramaturgia: Fero Király, Eva Vozárová

Produkcia: Táňa Lehocá, Alexandra Mireková

Technické zabezpečenie: Slavomír Šmálik

Technická spolupráca: Martin Hodoň, Dominik Novák

Asistencia produkcie: Ľuboš Hodás, Viktor Karel, Veronika Chrienová

Architektúra a scénografia: Peter Liška, Martina Belejová

Grafický dizajn: Matej Lacko

PR: Martin Krištof, Nikola Balberčáková, Eva Vozárová

Foto: Marek Jančúch

Video: Juraj Starovecký

Zvukový záznam: Denisa Uherová

Brigádnicтво: Marcela Janíčková, Mária Petrášová, Barbora Valovičová,

Miriám Miková, Jakub Johann

Dobrovoľníctvo: Daniela Hitka, Samuel Jurkovič, Anna Dvorská,

Martin Matic, Jakub Hlatký, Zuzana Škorcová

Autori textov: Eva Vozárová, Fero Király

Autori fotografií: Michal Lozano, Marek Jančúch

Redakcia textov: Eva Vozárová

Rok vydania: 2025

Písmo: CT Gates (contextype.com)

Tlač: BB Print, s.r.o.

Séria pssst je aktivitou projektu New New Music, ktorý je súčasťou Trenčín 2026. Trenčín 2026 finančne podporujú Mesto Trenčín, Trenčiansky samosprávny kraj a Ministerstvo kultúry SR. Partnerom je Európska únia.

Partneri

Mediálni partneri

Ďakujeme!

pssst.zdruzenie.ooo

Združenie ooo založili **Eva Vozárová** a **Fero Király** na jar 2020 ako dedikovaný priestor pre skúmanie sveta cez sound art, súčasnú hudbu a intermediálne umenie. Autorský a kurátorský záujem združenia sa sústreďuje na projekty, ktoré sa ponárajú do komplexných vzťahov medzi ľudskými a mimoludskými bytosťami, zahŕňajúc oblasti akustickej ekológie, environmentálnych a sociálnych tém a disciplíny ako antropológia, filozofia, matematika a ďalšie oblasti poznania.

Združenie ooo od roku 2019 organizuje a kurátoruje intermediálne podujatie-prostredie *JAMA* (www.jama.ooo) v spomienke na umelca Milana Adamčiaka, ktoré sa koná každoročne v októbri v Banskej Belej a Banskej Štiavnici. Za podujatie získali Király a Vozárová v roku 2023 ocenenie Biela kocka Rady galérií Slovenska za najlepší nezávislý počin.

Tvoria autorské projekty v oblasti akustickej ekológie (série *Zvukové topografie*, *Fonendoskop*), zvukovej inštalácie (*POST*), javiskovej performance (*All You Can Eat*) a rôzne situačné projekty (*Ťrena Ťzā*, *Strojovia a agenty*). V repertoári majú tiež zásadné dielo elektroakustickej hudby amerického skladateľa Alvina Luciera *I Am Sitting in a Room*, ktoré uviedli v slovenskej premiére v roku 2020 a ktoré odvtedy uvádzajú na domácich a zahraničných pódioch.

Združenie sa venuje aj vzdelávaniu detí a mladých ľudí v oblasti súčasnej hudby a zvukového umenia.

V sérii pssst v rámci Trenčín 2026
ďalej pripravujeme:

apríl 2026, Moravské Lieskové

pssst: BETWEEN AIR AND ELECTRICITY
Gordon Monahan: Speaker Swinging
zvuková performance, slovenská premiéra

jún 2026, Trenčín

pssst: PRIESTOR
Eva Šušková a Peter Mazalán: FINE
koncert, slovenská premiéra

september 2026, Trenčín

pssst: PIANO
TBA

Zmena programu vyhradená.